

»Zakaj ne bi bila oboje hkrati?«

Letos 15. oktobra je pri nizozemski znanstveni založbi Brill izšel prevod »Prekmurske slovenske slovnice« (»Vend nyelvtan«) *Avgusta Pavla* v angleški jezik. To daljšo jezikoslovno študijo je prevedel in z znanstvenokritičnimi opombami opremil ameriški jezikoslovec, univerzitetni profesor slovenske dialektologije *Marc L. Greenberg*, sicer dopisni član SAZU in obnem ambasador znanosti Republike Slovenije.

Jezikoslovec, literarni zgodovinar in etnolog Avgust Pavel je svojo slovnico prekmurskega slovenskega narečja dokončal leta 1942. Prvotni namen naročnikov - takratnih madžarskih oblasti - je bil, da bi prekmurski učenjak sestavil pripomoček k poučevanju prekmurščine v javnem šolstvu. Pavlova študija pa je kmalu prerasla začrtane okvirje, zato se je lahko tudi zgodilo, da je delo ostalo v tipkopisu vse do leta 2013. Takrat je »Prekmurska slovenska slovnica« v Mednarodni knjižni zbirki ZORA izšla v prevodu v slovenski knjižni jezik - Avgust Pavel je namreč kot metajezik uporabljal madžarščino.

Profesorja ameriške Univerze v Kansasu *Marca L. Greenberga* smo ob izidu angleškega prevoda tega obsežnega jezikoslovnega dela spraševali s pomočjo prekomorske spletne povezave - v slovenskem knjižnem jeziku.

- Gospod profesor, s slavistiko se ukvarjate že dolga desetletja, leta 1990 ste doktorirali z disertacijo o prekmurskem slovenskem narečju. Kdaj in kako ste se prvič srečali s to govorico?

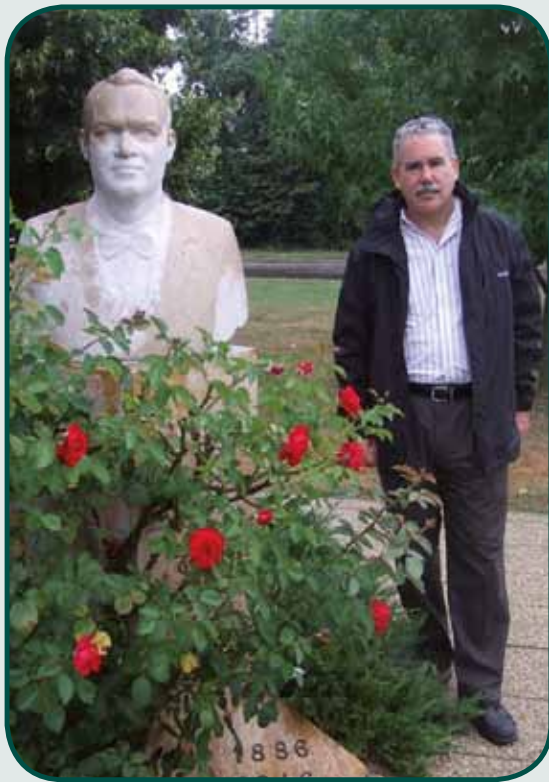
»Vse to se je začelo zelo-zelo zdavnaj, ko sem bil še podiplomski študent v Los Angelesu na univerzi UCLA.

Takrat je bil tam gostujoči profesor - zdaj že pokojni - akademik *Pavle Ivič*, ki je bil tedaj prejemnik Fulbrightove štipendije. On me je navdušil za južnoslovensko dialektologijo, povedal sem mu namreč, da me zelo zanima slovenščina. Zaupal sem mu tudi, da imam zaročenko iz Slovenije. Profesor mi je priporočil, naj si podrobneje ogledam zanimivi jezik obrobnega območja Prekmurja. Opozoril me je na knjigo »Glasoslovje cankovskega slovenskega narečja« avtorja *Avgusta Pavla*, ki sem si jo moral izposoditi v Kongresni knjižnici v Washingtonu. To se mi je zdelo strašno zanimivo. Potem sem dobil štipendijo, da bi prišel v Slovenijo raziskovat narečne sisteme. Tudi profesor *Toporišič* me je podpiral pri tem delu in sem se odločil, da bom poskusil zamašiti kakšne vrzeli v narečjeslovju s tem, da bom opravil terensko delo v Prekmurju in Porabju. To je bilo na koncu 80-ih let 20. stoletja.«

- Po knjižici »Glasoslovje« ste se kasneje seznanili še z drugim, obsežnejšim Pavlovim delom. Kdo vam je predstavil njegovo slovnico?

»V tistih letih sem spoznal marsikoga v Prekmurju, ki mi je pomagal pri delu. Eden od njih je bil takratni direktor Pokrajinske in študijske knjižnice *Murska Sobot*a *Jože Vugrinec*, ki me je opozoril na obstoj knjige »Vend nyelvtan«. Nisem je poznal, vedel pa sem, da je

zelo pomembno delo, ki mi bo pomagalo dobiti popolnejšo sliko o celotni zgradbi narečja.«

Ameriški profesor slavistike Marc L. Greenberg na Cankovi pred doprskim kipom Avgusta Pavla

- Kakšen je pomen te slovnice? Zakaj jo cenimo še danes?

»Naročilotedanjihmadžarskih oblasti se je glasilo, naj se ustvari knjižni jezik za Slovensko krajino, ki bi se uvedel v izobraževalni sistem na Madžarskem in pomagal pri ustvarjanju posebne narodnostne identete za prebivalce pokrajine. Kasneje ta prvotni namen več ni bil aktualen, je pa bilo v slovnici zbrano dragoceno gradivo. Knjiga ni ustvarila le knjižne oblike prekmurskega narečja, temveč še danes opozarja na podobo jezika v Pavlovem času. On je že pred tem razsikoval narečja v Porabju in v različnih delih Prekmurja, torej ne samo na Cankovi. Predstavil je raznolikost znotraj pokrajine, nastal je pripomoček za razumevanje celotne zgradbe narečja in variacij znotraj njega.«

- Lotili ste se angleškega

prevoda. Zakaj menite, da je lahko prekmursko slovensko narečje zanimivo za mednarodno jezikoslovno stroko?

»Nekoč sem napisal razpravo o nekem pojavu, ki sem ga zasledil pri Pavlu: to je razlikovanje med podrednima veznikoma 'ka' oziroma 'da', ki ga knjižna slovenščina in ostala slovenska narečja ne poznajo. To študijo so opazili znanstveniki slavisti v Švici in me povabili na simpozij o podrednih stavkih v južnoslovenskih jezikih. Moje ugotovitve so dosti prispevale k razumevanju

raznolikosti konstrukcij podrednih stavkov v posameznih južnoslovenskih jezikih in narečjih. Pojav je bil res nenavaden, kajti nekaj podobnega se dogaja v zgradbi nekaterih južnejših slovanskih jezikov, kar kaže na vzporednosti. Prekmurščina se je izkazala kot izredna zanimivost na tem simpoziju v Švici.«

- Ste slovnico prevajali iz madžarskega izvirnika ali vam je bila v pomoč tudi predstavitev slovnice v slovenski knjižni jezik?

»Prevedel sem jo iz madžarščine s pomočjo bivšega študenta v Kansasu, ki je bil doma z Madžarske. Pravzaprav je bil ta prevod opravljen pred petnajstimi leti, torej preden je izšla predstavitev v slovenščino. Med tem časom pa me je *Marija Bajzek Lukač* prehitela, kar je popolnoma prav. Mislim, da je odlično opravila slovenski prevod za domače slaviste. Sam

sem pa mislil, da bi bilo koristno, če bi bila širša slaviistična javnost seznanjena s to slovnico. Dodati sem hotel svoje pripombe, da bi bila moja izdaja bolj kritična. Ne v tem smislu, da bi kritiziral Pavla, ampak sem dodal komentar, ker bi rad povedal nekaj več na podlagi svojega terenskega dela. Upošteval sem tudi raziskave, ki so bile opravljene po smrti profesorja Pavla.«

- Ali ste naleteli na kakšne težave med prevajanjem?

»Nisem imel nobenih posebnih težav, razen tega, da je nekaj listov v kopiji, ki sem jo imel pri roki, manjkalo. Tako sem si pomagal tudi z inačico kolegice *Bajzekove*, predvsem tam, kjer so se pojavila vprašanja, ali sem prav razumel kakšen madžarski stavek. Pravzaprav sem zelo hvaležen, da je slovenski prevod izšel pred mojim, ki sem ga lahko tako še izboljšal.«

- Raziskujete tudi povezave med zahodnimi in južnimi slovanskimi jeziki. Ali obstajajo kakšni pojavi v prekmurskem narečju, ki kažejo na to »panonsko« navezavo?

»Nekoč je obstajal kontinuum med zahodnimi in južnimi slovanskimi jeziki, preden je v Panonski nižini prevladovalo govorjenje v madžarščini in nemščini. To se vidi prav lepo v prekmurščini, recimo pri razredu glagolov tipa 'nesén', 'neséš', 'nesémo'. Tega naglasnega mesta v osrednji slovenščini ni, je pa ta dolžina ohranjena v slovaščini. In to prav v osrednji slovaščini, ki ima sama največ južnoslovenskih pojavov. Ta centralni slovaški jezik v prvi osebi množine uporablja glagolsko končnico '-mo', ki jo najdemo pri južnoslovenskih jezikih, medtem ko zahodnoslovenski jeziki v splošnem poznajo

Miro Cerar

končnico '-me'. Ti pojavi so primeri za ta most med Zahodom in Jugom.«

- Med delom ste vzdrževali stike z rojenimi govorci tega narečja. Če dobro vem, ste izvedli celo anketo na družbenem omrežju.

»V Pavlovi slovnici sem zasledil zelo zanimivo opazko: v njegovem času je bila

jo za sabo, lepo napisana besedila vse od 18. stoletja dalje, gre torej za knjižni jezik z lastnim izročilom. Je pa lahko prekmurski jezik samostojen samo v tem smislu. Po drugi strani je namreč zelo povezan s slovenščino, ni ju torej potrebno razlikovati in reči, da je to nekaj neslovenskega. Seveda je to prav tako slovenski jezik.«

- Na začetku vaše knjige beremo posvetilo: »Dobrin lidan Slovenške krajine«. Komu pravzaprav posvečate svoje delo?

»Posvečam ga ljudem, ki so mi pomagali pri terenskem delu. Takrat sem bil zelo mlad in naiiven, mislil sem, da lahko kar grem in hodim po terenu, ljudje pa mi bodo povedali

podatke, ki jih potrebujem. Nisem se zavedal, kako težko je dobiti zaupanje ljudi. Bil sem pa zelo presenečen nad tem, kako odkritosrčni so bili ljudje v Prekmurju. Res so mi odprli svoje hiše, bili so zelo gostoljubni in mi radi pomagali pri zbiranju podatkov. Ne vem, če so zmeraj točno razumeli, kaj sem hotel, ampak so bili zelo ustrezljivi in prijazni z mano. Imam zelo tople spomine na te čase in na ljudi, ki so bili potrpežljivi, in mi ure in ure pripovedovali, kako je bilo 'inda svejta'. Dobil sem lep korpus o tem narečju. Posvetilo sem torej oblikoval tako, da bi ljudje razumeli, kako neskončno hvaležen sem za njihovo gostoljubnost.«

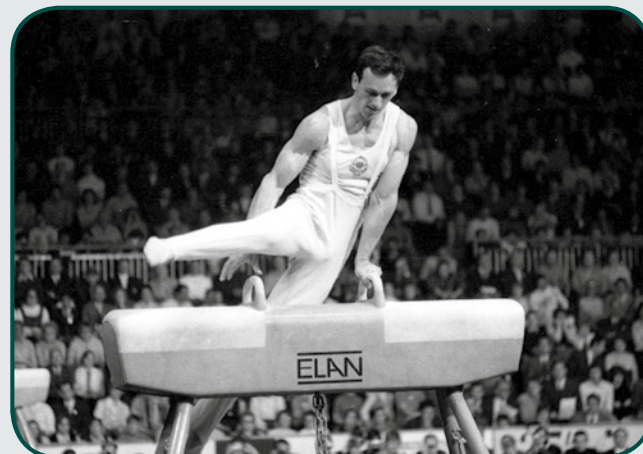
-dm-

Brodim, ka ste mogauče že čuli za ime Miro Cerar, vej pa je človek s tem imenom in priimkom, po tistom, ka je njegova partija SMC leta 2014 gvinila na parlamentarnih volitvaj, grato predsednik slovenske vlade. Mi mo gnes pisali o njegovom oči, steri je po Leoni Štuklji drügi najbolje uspešen slovenski telovadec (tornász) in spoj eden najbaukših slovenskih športnikov vsej časov, vej pa je v svoji bogati karieri daubo tri medalje na olimpijski igraj, od toga dvej zlativi, obej na konji z ročaji. Zlati je biu leta 1964 na Japonskom - v Tokio bi letos mogo titi nazaj, vej pa je bilau predvideno, ka bi biu vodja slovenske olimpijske delegacije - in štiri leta sledkar v Mehiki. Daubo je ške sedem medalj na svetovnih in petnajst na evropskih prvenstvaj. Izjemno športno pot je zgotovo z naslovom svetovnoga prvaka doma, v Ljubljani leta 1970.

kolajne osvajo tüdi na vsej drüghih orodjih. Tisti, steri ga dobro poznajo, pravijo, ka je biu pravi model športnika, trno flajsen, vödržani, delaven in prausen, pa tüdi pravi estet, vej pa je gimnastika tüdi lepota gibanja.

Po konci kariere je grato športni delavec, izjemen

Miro Cerar biu tüdi, vse do penzije, uspešen fiškališ. Sam pa pravi, ka je bila tak njemi kak njegovej pokojnoj ženi Zdenki furt na prvom mestu držina. Mlajšom, čerkama Alenki in Vesni, pa sini Miroji, sta gučala, ka so v življenji fontoški red in disciplina, pa lübezen in zavüpanje. Zanimiva

Miro Cerar med zmagovito vajo na konji z ročaji, na svetovnom prvenstvu leta 1970 v Ljubljani (Kejz: Marjan Ciglič/Muzej novejšje zgodovine)

borec za fair play, eden od ustanovitelov Olimpijskega komiteja Slovenije, Slovenske olimpijske akademije

je tüdi zgodba, stero pozna cejla Slovenija. Najmlajša či Vesna jiva je z ženo rešila, ka sta se nej ponesrečila s

Na Cerarovom paradnom orodji, konji z ročaji, se njemi je po številu osvojenih medalj sledkar približno samo erični vogrski tekmovalc Zoltán Magyar. Ovači pa je nej biu samo dober »konjenik«, vej pa je biu vsestranski telovadec. Biu je prvi, steromi je gratalo dvakrat zaporedoma osvojiti naslov evropskoga prvaka v mnogoboju. Na prvenstvih stare celine je

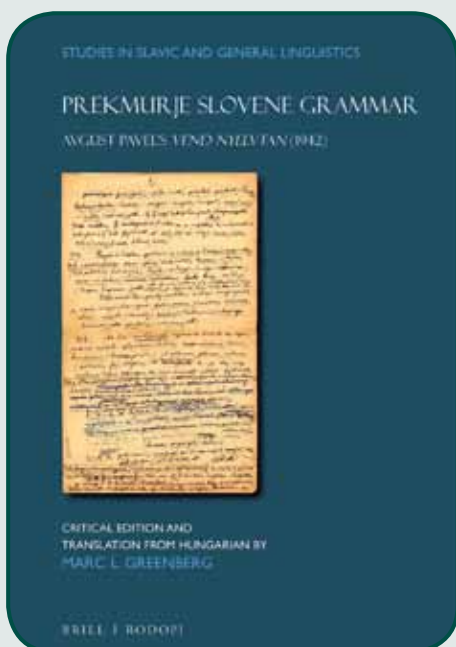
in ambasador Slovenije za šport, toleranco in fair play, tüdi podpredsednik evropskega združenja. Cerar je tüdi nosilec viskih odlikovanj, kak so olimpijski red (L'Ordre Olympique), najvišje državno priznanje v nekdanji Jugoslaviji (nagrada AVNOJ) in Sloveniji (zlati red za zasluge, Bloudkova nagrada).

Ob izjemni športni karieri morem napisati ške, ka je

fliгарom, steri je leta 1980 dojspadno na Korziki. Tüdi Ceraroviva sta stela titi na enodneveni izlet, steri se je tragično končo na gori San Pietro, vej pa je v nesreči mrlo 180 lidi. Zavolo toga, ka je Vesna zbetežala, sta oča in mati potovanje odpovedala, in sta tak ostala živiva.

Silva Eöry

Rokopis »Prekmurske slovenske slovnice« je moral počakati skoraj osem desetletij, da bi zagledal luč sveta v angleškem prevodu

razširjena oblika krajevnih imen 'Skakovce', 'Sakalovce' ali 'Prosenjakovce', torej ženska množinska oblika v imenovalniku. Medtem ko danes govorimo 'Skakovci', 'Sakalovci' oziroma 'Prosenjakovci'. Vedeti sem hotel, ali so te ženske oblike še žive, zato sem mimogrede naredil spletno anketo v skupini govorcev prekmurščine. In so mi potrdili, da ta ženska oblika več ni živa. To je lep primer tega, kako koristen je neposreden stik preko spleta.«

- Kaj - kot jezikoslovec iz neke oddaljene države - menite o občutljivi dilemi: ali je prekmurščina samostojen jezik ali narečje slovenskega jezika?

»Zakaj ne bi bila oboje hkrati? Ima neko tradici-